

Nr 1049

av fru Hjelm-Wallén m. fl.
om översyn av folkbibliotekens ställning, m. m.

Under senare år har folkbiblioteken fått allt större betydelse. Förutom de traditionella uppgifterna med boklån har låneverksamheten utvidgats till bl. a. konst och musik. Biblioteket har utvecklats till ett mediatek. Den utåtriktade verksamheten har ökats genom förmedling av olika kulturaktiviteter, informations- och diskussionsaftnar i samverkan med organisationslivet samt allchanda aktiviteter för barn. Metoderna att komma i kontakt med allmänheten har förändrats genom okonventionell uppsökande verksamhet, t. ex. med bokbussar och "boken kommer"-verksamhet.

Mellan utbildning och bibliotek har det alltid funnits nära samband. Ungdomsskolans expansion och nya pedagogik har inneburit att folkbiblioteken ställts inför nya krav. Universitets- och högskoleundervisningens decentralisering med de studerande boende utanför de gamla lärdomsstäderna medför att de flesta folkbibliotek till viss del får fungera som universitetsbibliotek. Sedan lång tid tillbaka har folkbiblioteken haft stor betydelse för folkbildningen. I samband med vuxenutbildningens utbyggnad har det betraktats som något självklart att det finns ett väl fungerande bibliotek inom varje kommun.

Huvudansvaret för biblioteksverksamheten ligger hos kommunerna. I och med 1965 års beslut om skatteutjämningsbidrag till kommunerna upphörde det tidigare statsbidraget till kommunala folkbibliotek. I stället utgår ett statligt bidrag till utvecklingsarbete för folkbiblioteken (3,7 miljoner kronor föreslaget 1972/73).

Tillsammans taget tycks kommunerna ha satsat på en snabb utbyggnad och upprustning av biblioteken, men biblioteksstandarden varierar kraftigt mellan olika kommuner. Fortfarande finns kommuner som inte alls har något allmänt folkbibliotek eller som har bibliotek med mycket begränsat öppethållande och utan fast personal. I inkomstsvaga kommuner får den frivilliga biblioteksverksamheten stå tillbaka för andra åtaganden.

I biblioteksdebatten efterlyses ofta ett statligt inflytande över folkbiblioteken. För att ge biblioteken en bättre ställning, "en viss status", bland de kommunala uppgifterna framförs krav på obligatorium. I och med kommunsammanslagningens reformen torde dock år 1974 ett

bibliotek finnas i alla kommuner, men fortfarande kommer bibliotekens standard att vara mycket ojämn.

I bl. a. Danmark, Norge och Finland finns bibliotekslagar. Deras uppgift är att garantera att bibliotek skall finnas i varje kommun samt att biblioteksstandarden inte skall understiga viss miniminivå. I lagarna anges vidare vissa statsbidragsbestämmelser. Under förra året genomfördes i Danmark och Norge omprövning av de gamla bibliotekslagarna. Erfarenheterna av lagstiftningen tycks vara goda. Principen om statligt inflytande och ansvarstagande i förhållande till de kommunala biblioteken fullföljdes vid revisionerna.

Som ovan nämnts är biblioteken inte enbart betydelsefulla på kulturens område som mediatek, informations- och dokumentationscentral samt mötesplats för kulturaktivitet i vid bemärkelse. Även på utbildningens område är samspelet med biblioteken av stor vikt. Kravet på regional jämlikhet på kulturens och utbildningens område leder till att en viss grundstandard på biblioteksverksamheten borde garanteras alla medborgare. Någon form av bibliotekslagstiftning kunde innehålla minimibestämmelser och riktlinjer angående t. ex. öppethållande, lokals beskaffenhet, antal tjänster, kompetenskrav för personalen, bokbestånd och andra resurser samt allmän biblioteksservice.

Statsbidragen till folkbiblioteken borttogs 1965 och ersattes till viss del av utvecklingsbidraget. Under de gångna åren har 25 kommuner kommit i åtnjutande av bidraget, som högst kan utgå i fem år och utgöra högst 50 procent av kostnaderna för utvecklingsarbetet. Genom denna konstruktion har de mindre välbeställda eller mindre biblioteksintresserade kommunerna inte kunnat utnyttja statsbidraget. Utvecklingsbidraget kommer nu att få allt mindre betydelse genom att bidraget inte tillåts öka utan minskas. Flera kommuner kommer inte att få del av utvecklingsbidraget. Tillgång till god biblioteksservice är en del i jämlikheten på kulturens och utbildningens område. Möjligheten att garantera tillgång till biblioteksverksamhet av viss grundstandard kan endast nås genom vidgat statligt inflytande över biblioteksområdet kombinerat med ett ökat statligt ekonomiskt ansvarstagande.

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär översyn av folkbibliotekens ställning i vad avser obligatoriskt biblioteksväsen av viss

minimistandard samt kostnadsansvaret mellan stat och kommun för folkbiblioteksverksamheten.

Stockholm den 26 januari 1972

LENA HJELM-WALLÉN (s)

THURE JADESTIG (s)

PER BERGMAN (s)

SVEN HAMMARBERG (s)

ARNE NYGREN (s)

ARNE GADD (s)

OVE KARLSSON (s)
i Malung